

- ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uabio.org/img/files/docs/position-paper-uabio-9-ua.pdf>.
- Гелетуша Г.Г. Розвиток біогазових технологій в Україні та Німеччині : нормативно-правове поле, стан та перспективи / Г.Г. Гелетуша, П.І. Кучерук, Ю.І. Матвеев, Д.І. Науменко, А.І. Станєв, Л.І. Матіюк. – Київ-Гольцов, 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uabio.org/img/files/news/pdf/Razvitie_biogazovyh_tehnologiy_1.pdf.
  - Гелетуша Г.Г. Перспективи виробництва теплової енергії з біомаси в Україні / Г.Г. Гелетуша, Т.А. Железна, Є.М. Олійник // Промислова теплотехніка. – 2013. – Т. 35. – № 5. – С. 48-57.
  - Гончарук Т.В. Виробництво біопалива у формуванні енергетичної безпеки України / Т.В. Гончарук // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. – 2013. – № 2(3). – С. 77-82.
  - Експрес випуск Державної служби статистики України «Енергетичний баланс України за 2012 рік» № 08/4-16/240 від 20.12.2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uabio.org/img/files/docs/ukraine-energy-balance-2012.pdf>.
  - Інноваційні трансформації аграрного сектора економіки : монографія / [О.В. Шубравська, Л.В. Молдован, Б.Й. Пасхавер та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук О.В. Шубравської ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2012. – 496 с.
  - Калетнік Г.М. Виробництво біопалива / Асоціація «Укр-біоенерго». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kaletnik.com.ua/publikaci_intervu_komentari.htm?n_id=41.
  - Калетнік Г.М. Економіка виробництва біопалива в Україні та забезпечення продовольчої безпеки / Г.М. Калетнік // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 30-35.
  - Мисак Й.С. Застосування біогазових технологій в Україні з метою ресурсозберігання / Й.С. Мисак, Я.Ф. Івасик, Т.П. Коваленко // Вода. Екологія. Суспільство. – 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ojs.kname.edu.ua/index.php/area/article/view/105/104>.

УДК 338.012

Кудренко Н.В.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Національного університету харчових технологій*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ КРУП'ЯНОЇ ГАЛУЗІ

У статті розкрито особливості обліку витрат та калькулювання собівартості на підприємствах круп'яної галузі на основі проведених наукових досліджень. Розглянуто основні аспекти формування собівартості виробництва круп'яної продукції. Проведено аналіз формування виробничих витрат на підприємствах круп'яної галузі.

Ключові слова: витрати, облік, собівартість, калькулювання собівартості, крупи, підприємство, круп'яна галузь.

Кудренко Н.В. ОСОБЕННОСТИ УЧЕТА ЗАТРАТ И КАЛЬКУЛИРОВАНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ КРУП'ЯНОЙ ОТРАСЛИ

В статье раскрыты особенности учета затрат и калькулирования себестоимости на предприятиях круп'яной отрасли на основе проведенных научных исследований. Рассмотрены основные аспекты формирования себестоимости производства круп. Проведен анализ формирования производственных затрат на предприятиях круп'яной отрасли.

Ключевые слова: затраты, учет, себестоимость, калькулирования себестоимости, крупы, предприятие, круп'яная отрасль.

Kudrenko N.V. FEATURES AND COST ACCOUNTING COSTING ENTERPRISES CEREAL INDUSTRY

In the article the features of cost accounting and costing in enterprises grinding industry on the basis of scientific research. The key aspects of the formation of the cost of production of cereals. The analysis of their production costs in enterprises grinding industry.

Keywords: costs, accounting, cost, costing, cereals, enterprise, cereal industry.

Вступ. Круп'яна галузь України є стратегічно важливою та соціально значущою для населення України. Підприємства, які займаються виробництвом круп фактично повністю залежать від постачання зернової сировини. Основними чинниками, які впливають на виготовлення круп є обсяги, а також якість зібраного врожаю сільськогосподарськими підприємствами, фермерськими господарствами. Виробництво круп є матеріаломістким та потребує максимальної ефективності використання наявних ресурсів. Тому особливого значення на сьогодні набуває дослідження особливостей формування та відображення в обліку витрат та калькулювання собівартості на підприємствах круп'яної галузі. Адже, однією з основних статей витрат при виробництві продукції в круп'яній галузі є сировина та матеріальні ресурси. Саме вивчаючи та досліджуючи особливості формування витрат на підприємствах, можливо знайти додаткові шляхи максимально ефективного використання ресурсів, зниження необґрунтованих витрат з метою зростання прибутковості та рентабельності господарюючих суб'єктів.

Як доводять проведені дослідження, кожне підприємство самостійно обирає метод обліку витрат і перелік статей калькуляції, які розробляються відповідно до вимог П(С)БО 16 «Витрати» та Податкового кодексу України.

Так, П(С)БО 16 «Витрати» передбачено групування витрат за економічними елементами, які відображаються у фінансовій звітності підприємств. Важливими елементами витрат підприємств круп'яної галузі є стаття «Витрати на оплату праці» та «Відрахування та соціальні заходи». Як уже зазначалося, круп'яна галузь України є матеріаломісткою, на більшості підприємств обладнання є застарілим та потребує використання ручної праці в процесі виробництва круп і відповідно, значних витрат на соціальні відрахування. Тоді як на сучасних підприємствах, виробничі процеси яких відповідають вимогам міжнародних стандартів, у тому числі ISO, використання ручної праці зведено до мінімального, продукція від початку поступає в бункера і по автоматизованих лініях проходить всі стадії виробництва до аж до пакування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження особливостей формування, обліку та відображення витрат як у загальному, так і за галузями промисловості приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні науковці. Зокрема, проблеми обліку витрат виробництва знайшли відображення в наукових працях таких відомих вчених, як: М. Білуха, Ф. Бутинець, С. Голов, М. Кужельний, А. Кузьмінський, В. Лінник, В. Швець та ін. Особливості обліку витрат вивчали іноземні учені такі як Е. Аткинсон, К. Друрі, А. Спенсер, Дж. Фостер, Ч. Хорнгрен та ін.

На думку науковця І. Басманова метод обліку витрат є методом пізнання, який відображає процес їх формування в конкретних умовах виробничого процесу. В обліковій практиці метод вивчення витрат ототожнюється з об'єктами їх обліку, що є засобом розмежування витрат за їх призначенням, а також місцем виникнення. Відомий вітчизняний учений А. Кузьмінський методом обліку виробничих витрат розуміє пізнання витрат за окремими **попереділами**, замовленнями, роботами, послугами, виробами, групами виробів, та ін. [4, с. 9].

Дослідження щодо особливостей обліку виробничих витрат на підприємствах круп'яної галузі є надзвичайно актуальними і заслуговують на увагу. Оскільки, круп'яна галузь є надзвичайно важливою та соціально значущою та потребує проведення подальшого наукового пошуку нових шляхів зниження собівартості продукції з метою забезпечення населення продукцією високої якості в умовах обмеженості ресурсів.

Постановка завдання. У сучасних умовах господарювання актуальності набуває вивчення витрат та формування собівартості готової продукції на підприємствах круп'яної галузі. Виробництво круп є ресурсомістким та повністю залежить від постачання зернової сировини. Тому економія ресурсів та оптимізація витрат є особливо важливими та актуальними завданнями для управлінського персоналу. На підприємствах, які займаються виробництвом круп є актуальним впровадження сучасних методів управління витратами за центрами відповідальності згідно міжнародних стандартів, зокрема управління виробничими процесами та контролю якості виробництва ISO. Більшість підприємств круп'яної галузі побудовані ще за радянських часів виробництво яких є матеріало- та ресурсомістким, тому перед фінансово-економічними відділами стоїть основна задача мінімізація витрат з метою зниження собівартості готової продукції та підвищення ефективності виробництва круп у цілому. Вивчення особливостей обліку витрат за статтями калькуляції та економічними елементами є надзвичайно важливим та актуальним.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості обліку витрат за економічними елементами та калькулювання собівартості готової продукції на підприємствах круп'яної галузі, пошук нових шляхів їх зниження з метою мінімізації необґрунтованих витрат є одним з найважливіших завдань для управлінського персоналу.

У теорії і практиці обліку та управління витратами на підприємствах круп'яної галузі визначено наступні методи контролю витрат: система обліку «Стандарт-кост», «Директ-кост», «Кост-менеджмент», функціонально-вартісний аналіз (ФВА), метод АВС, «канбан» і ЛТ та метод ЛСС.

Однак, кожне підприємство самостійно обирає метод обліку витрат та зазначає його в наказі «Про облікову політику». Вибір методу залежить від особливостей та визначених задач підприємства, а також

поставлених цілей. Слід відмітити, що кожен метод обліку та контролю витрат не виключає застосування іншого, однак вони можуть застосовуватись на підприємстві паралельно або взаємодоповнювати один одного.

Як уже зазначалось, кожне підприємство самостійно обирає класифікацію витрат і методу їх подальшого обліку, які повинні не суперечити чинному законодавству та міжнародним вимогам обліку. Однак, на підприємствах по виробництву круп облік необхідно організувати так, щоб більшість витрат включалась до собівартості продукції прямим методом тому, що застосування непрямих методів призводить до можливих неточностей у розрахунках та проведенні аналізу.

Облік витрат на підприємствах круп'яної галузі повинен включати в себе не тільки документальне оформлення проведених господарських операцій, подальшу їх реєстрацію, відображення на рахунках понесених витрат та рознесення по статтях калькуляції, але й проведення детального аналізу, внутрішнього контролю з метою підвищення якості управління виробничими процесами на підприємстві.

Найвагомішою статтею витрат круп'яного виробництва України є сировина та матеріальні ресурси. Постачання сировини залежить від якості та обсягів вирощеного урожаю круп'яних та зернових культур сільськогосподарськими підприємствами. Так, відповідно даних Державної служби статистики в Україні із круп'яних культур найбільші обсяги посівних площ вієса та гречки, тоді як у світовому виробництві круп переважає рис.

Так, відповідно даних FAOSTAT за 2012 рік світовими лідерами по виробництву рису є: КНР, Індія, Індонезія, Бангладеш, В'єтнам, М'янма, Тайланд, Філіпіни, Бразилія, Камбоджа.

Серед основних проблем та негативних факторів, які впливають на ефективне функціонування розвитку підприємств, що займаються виробництвом круп є слабкий розвиток всього аграрного сектора в цілому та зернового ринку, зокрема. Так, за оцінками експертів, вітчизняний аграрний сектор працює лише на 40-50% своєї потужності тому, ринок круп, як продуктів переробки зернових, не є достатньо розвинутим в Україні.

Відповідно до даних Державної служби статистики України, у структурі вітчизняного виробництва круп протягом останніх років переважають гречана та кукурудзяна крупи 22 і 21% відповідно, частка манної і пшонової круп складає близько 7%, виробництво рису становить найменші обсяги близько 4-5%.

У вітчизняному виробництві круп використовують кілька видів гречки, зокрема, ядрицю (цілі зерна), поділ (подрібнені зерна), смоленську крупу (сильно подрібнені зерна), а також гречане борошно [5].

За даними Державної служби статистики протягом 2013-2014 років основними виробниками круп в Україні є наступні підприємства:

1. Компанія «АЛЬТЕРА АЦТЕКА МІЛЛІНГ УКРАЇНА» (Черкаська область) – виробництво та реалізація круп та кукурудзяного борошна. Підприємство з квітня 2010 року входить до складу корпорації «GRUMA». ТОВ «Альтера» (стара назва) виробляє майже 50% всієї вітчизняної кукурудзяної крупи [6].

2. ТОВ «Терра» (Харківська область) – виробництво зернобобових круп і пластівців, каш швидкого приготування. Крупи і пластівці під торговими марками «ТЕРРА», «ТЕРРА-ГЕРКУЛЕС» відомі не тільки серед вітчизняних споживачів, але й експортуються до країн США, Європейського Союзу, Африки, Сходу, Азії, СНГ та Кавказу.

3. ТОВ «Олімп» (м. Харків), займається виробництвом та переробкою круп. ТОВ «Олімп» (м. Харків) входить до складу холдингу Cereal Ukraine та є офіційним дистрибутором торгових марок «Олімп», «КАМА», «Кашка Вкусняшка», «Господарочка» та інших.

4. ТОВ «Сквирський КХП» – виробляє гречану крупу, дієтичне і кондитерське гречане борошно, гречану та перлові пластівці. ТОВ «Сквирський КХП» є одним із найбільших вітчизняних виробників гречаної крупи, дієтичного і кондитерського гречаного борошна, а також пластівців, які не потребують варіння. Підприємство оснащено сучасним швейцарським обладнанням компанії «BUNLER AG». На підприємстві в 2010 році впроваджено інтегровані системи управління якістю і безпечністю відповідно ДСТУ ISO 9001-2009 та ДСТУ ISO 22000:2007. ТОВ «Сквирський комбінат хлібопродуктів» є постачальником сировини для виробництва дитячого харчування для відомих брендів: «Nestle», «Heinz», «Hipp», «Danone», «Droga Kolinska», «Vivera», «Біллакт» ПАТ «Хорольський МККДП» [7].

5. ТОВ «ТПК» «Слобода» спеціалізується на виробництві та розфасовці круп під власною торговою маркою «Слобода». Підприємство входить до складу агропромислового холдингу «Агросвіт», який випускає продукцію під торговою маркою WHEATFLOUR.

Як доводять проведені дослідження, лідерами на ринку виробництва круп є підприємства, які входять до вертикально інтегрованих агропромислових об'єднань в яких поєднано повний виробничий ланцюг: постачальники сировини (сільськогосподарські підприємства) – переробні підприємства (підприємство по виробництву круп) – роздрібна та оптова торгівля. Що дозволяє зменшити витрати підприємств шляхом зменшення численної кількості посередників, які необґрунтовано «накручують» ціни на сировину, товари, послуги.

Методологічні засади та особливості формування інформації про виробничі витрати в обліку та розкриття її у фінансовій звітності підприємствами круп'яної галузі визначає Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Так, відповідно до вимог зазначеного стандарту, витрати операційної діяльності підприємств круп'яної галузі групуються за наступними економічними елементами:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування та соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

Як уже зазначалось, у структурі витрат при виробництві найбільшу частку займає стаття «Матеріальні витрати», адже галузь на 70% залежить від постачання зернової сировини.

Так, у таблиці 1 наведено дані про збір круп'яних та зернових рослин в Україні в 2012-2013 роках, відповідно до даних Державної служби статистики.

Валовий збір зернових культур у 2013 році порівняно з 2012 роком зріс на 36,3%, урожайність з одного центнера становила 39,9 центнерів з одного гектара (зросла порівняно з 2012 роком на 8,7%). Найвищі показники урожайності кукурудзи зерна 64 центнерів з одного гектара та рису 60 центнерів з одного гектара. Однак, у 2013 році порівняно з 2012 роком валовий збір рису зменшився на 9,2%, а урожайність на 2,1%. Отже, статистичні дані про валовий збір, посівні площі та урожайність зернових культур свідчить, що у 2013 році підприємства круп'яної галузі були на достатньому рівні забезпечені сировиною.

На більшості підприємствах круп'яної галузі, які входять до вертикально інтегрованих агропромислових об'єднань проведено повну реконструкцію та модернізацію обладнання, що дозволило автоматизувати повний виробничий цикл та зменшити витрати праці працівників.

На підприємствах, які входять до складу агропромислового холдингу Cereal Ukraine – одного з провідних виробників круп в Україні, що випускає продукцію під торговельними марками «Олімп» і «Кашка-вкусняшка» проведено повну реконструкцію та модернізацію обладнання. Підприємства групи компанії щомісяця виробляють 4000-4500 тонн круп.

На ПАТ «Луганськ-Нива» працюють незалежно одна від одної дві секції:

– Секція А – по виробництву крупи в асортименті (пшеничної, ячної, перлової, нута цілого та коленого, гороху коленого, цілого, дрібного, крупи пшоно та інш.); по виробництву борошна (житнього, гречаного, вівсяного, пшоняного, кукурудзяного);

– Секція Б – по виробництву круп (гречаної, вівсяної) та пластівців в асортименті на обладнанні фірми Бюлер.

Продукція виробляється під зареєстрованою торговою маркою «Добродія». На підприємстві розроблена і введена в дію в серпні 2002 року система керування якістю, що забезпечує і підтверджує його здатність до постійного удосконалювання виробництва, в якому запобігаються відхилення і визначаються вимоги клієнта до продукції при дотриманні національного законодавства в області безпеки сировини.

Таблиця 1

Динаміка виробництва зернових в Україні у 2012-2013 рр.

Показники	Валовий збір			Зібрана площа			Урожайність	
	тис. т	2013 р. до 2012 р.		тис. га	2013 р. до 2012 р.		ц з 1 га	(+, -) до 2012 р.
		+, -	у %		+, -	у %		
Зернові культури, всього	62997,0	16780,8	136,3	15802,2	1010,1	106,8	39,9	8,7
у тому числі								
Пшениця	22277,5	6514,9	141,3	6565,8	936,1	116,6	33,9	5,9
жито	637,7	-39,1	94,2	279,3	-18,5	93,8	22,8	0,1
Ячмінь	7560,9	624,5	109,0	3232,8	-60,2	98,2	23,4	2,3
Овес	467,2	-162,5	74,2	241,3	-59,8	80,1	19,4	-1,5
кукурудза на зерно	30900,1	9938,8	147,4	4825,1	453,2	110,4	64,0	16,1
Просо	102,0	-55,4	64,8	78,0	-74,5	51,1	13,1	2,8
Гречка	179,0	-59,7	75,0	168,4	-104,9	61,6	10,6	1,9
Рис	145,1	-14,7	90,8	24,2	-1,6	93,8	60,0	-2,1

Складено автором за даними Державної служби статистики України

вини, продукції й охорони праці. Сертифікат отримано міжнародного зразка фірми TUV-CERT. Система якості задовольняє вимоги міжнародного стандарту ISO 9001:2000 і побудована з використанням рекомендацій стандарту ISO 9004:2000 у частині виміру ефективності робочих процесів, ступеня досягнення поставлених цілей [8].

Але, слід відмітити, основна частка підприємств круп'яної галузі побудовані ще за радянських часів та мають технологічно застаріле та ресурсомістке обладнання або зовсім припинили свою діяльність.

У 2013 році значно зросли витрати на паливно-мастильні матеріали та електроенергію, що вплинуло на загальне зростання собівартості та ціни виробництва та реалізації круп.

Зазначимо, що групування витрат за економічними елементами не в повній мірі забезпечує повною інформацією управлінський персонал щодо понесених витрат підприємства. Тому наведену класифікацію витрат за економічними елементами доцільно доповнювати більш детальною інформацією та розподіляти за статтями калькуляції, що дозволяє більш повно та детально проводити аналіз собівартості круп та виявляти резерви щодо її зниження. У сучасних умовах господарювання основним завданням управлінського персоналу підприємств, які займаються виробництвом круп є зниження витрат на виробництво та випуск продукції високої якості, що користується попитом у споживачів.

Ефективне управління виробничими витратами та їх мінімізація є основними завданнями керівництва підприємств, які займаються виробництвом круп на вітчизняному ринку. Норми витрачання ресурсів та особливості обробки сировини повинні відповідати галузевим стандартам, ДСТУ, ТУ міжнародним стандартам управління виробничими процесами та якістю продукції ISO.

Круп'яне виробництво є основою продовольчої безпеки населення України. Нормативи споживання круп та інших продуктів для різних категорій населення затверджені ще в 2000 році і не переглядалися. Так, для розрахунку прожиткового мінімуму відповідно до ст. 7 Закону України «Про прожитковий мінімум» на основі рішення експертної комісії, прийнятого Постановою Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2000 року № 656 «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення» (далі – Постанова № 656) затверджені основні набори продуктів харчування для українського населення. Так, відповідно Постанови № 656 норми споживання круп для працездатного населення наведено в таблиці 2.

Таблиця 2

Набір продуктів харчування для працездатного населення (кілограмів/рік на одну людину)

Показник	Кількість
Рис	2,5
Пшоно	1,0
Гречана крупа	2,0
Вівсяна крупа	1,1
Бобові	1,9
Інші	0,5
Всього:	9,0

Як бачимо, відповідно до норм споживання для працездатного населення, затверджених у 2000 році Постановою № 656 середньостатистична особа по-

винна споживати на рік 9 кг круп. Однак, як доводять дослідження, у зв'язку з зростанням цін на м'ясо, м'ясопродукти та рибу, основним продуктом споживання в раціоні українського населення є хліб, хлібобулочні та макаронні вироби, а також круп, фактичне споживання яких значно перевищує нормативне. Тому з метою контролю на ринку виробництва та реалізації соціально важливих продуктів, державними органами проводиться контроль на ринку круп, шляхом регулювання цінової політики та обсягів виробництва. Так, ціноутворення на продукцію круп'яної галузі АПК України залежить від обсягів зібраного зерна та «коригується» Антимонопольним комітетом, Кабінетом Міністрів і Державним резервним фондом

Вивчаючи статті затрат у круп'яній галузі слід відмітити, що не менш важливими статтями є «Адміністративні витрати» та «Витрати на збут». Так, витрати на збут для відображення в обліку підприємств, що займаються виробництвом круп, особливості їх формування потребують проведення додаткових наукових досліджень. Адже важливим є для виробників не лише виробити продукцію високої якості, але й реалізувати її з максимальною прибутковістю та рентабельністю, правильно організувати рекламний процес, залучити висококваліфікованих фахівців для проведення ефективної маркетингової діяльності. Однак, більшість підприємств круп'яної галузі не можуть дозволити собі понести додаткові витрати на рекламу та збут готової продукції через брак коштів. Відомі і знані серед вітчизняних споживачів торгові марки круп такі як: «Слобода», «Козачок», «Жменька», «Олімп», «Кашка Вкусняшка», «КАМА», «Господарочка» та ін.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки, що облік витрат та формування собівартості готової продукції на підприємствах круп'яної галузі має свої особливості. Так, основною статтею витрат є зернова сировина, ціна та якість якої залежить від погодних умов, обсягів зібраного врожаю та понесених витрат на її вирощування сільськогосподарським підприємством. Саме постачання зернових на підприємства, які займаються виготовленням круп є основою безперебійного виробництва. В Україні основне виробництво припадає на виробництво гречаної та кукурудзяної круп обсяги яких у 2013 році становлять відповідно до даних Державної служби понад 40% всього виробництва. Не менш важливою статтею витрат є амортизація обладнання. Більшість підприємств круп'яної галузі мають технічно застаріле обладнання та потребують модернізації, реконструкції та повної заміни. Однак, через брак оборотних коштів, високі показники зношеності обладнання продукція, яка випускається підприємствами круп'яної галузі не відповідає міжнародним стандартам якості та має високу собівартість. Сучасна ринкова кон'юнктура вимагає від виробників продукції високої якості та доступності цін для споживачів тому, сподіваємось на подальший економічно обґрунтований та ефективний розвиток круп'яної галузі України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», від 16 липня 1999 р. – № 996-14.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. – № 318.
3. Голов С.Ф. Фінансовий облік: Підручник. / Голов С.Ф., Костюченко В.М., Кравченко І.Ю., Ямборко Г.А. – К: Лібра, 2005. – 976 с.

4. Кузьмінський Ю.А. Що таке система бухгалтерського обліку / Ю.А. Кузьмінський / Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 6. – С. 8-11.
5. Украина: рынок муки и круп. Исследование информационной компании «ПроАгро». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.proagro.com.ua/news/proagro/>.
6. Кукурузный початок. мексиканский производитель маисовых лепешек Gruma начинает бизнес в Украине «Агроном». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tulaort.ru/node/540>.
7. ТОВ Сквирський комбінат хлібопродуктів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pavtrade.com/companies/10670>.
8. Україна сьогодні: каталог провідних підприємств України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.com.ua/ukr/catalog/28890/>.

УДК 331.5.024.54

Навроцький О.О.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного права
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ У СФЕРІ ПОСЛУГ

Мета статті полягає в обґрунтуванні пріоритетних напрямів удосконалення державного регулювання зайнятості у сфері послуг, що сприяють підвищенню ефективності функціонування економіки країни в умовах переходу суспільства від індустріального до постіндустріального суспільства знань. У статті досліджено проблему державного регулювання зайнятості у сфері послуг, враховуючи фактори впливу на динаміку розвитку зайнятості. Виходячи з проведеного дослідження запропонована концепція державної участі в регулюванні ринку праці у сфері послуг з метою підвищення його збалансованості, яка враховує дії внутрішніх і зовнішніх чинників та його перспективний стан.

Ключові слова: послуги, зайнятість у сфері послуг, структура зайнятості, ринок праці, трудові ресурси.

Навроцький А.А. ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЗАНЯТОСТИ В СФЕРЕ УСЛУГ

Цель статьи заключается в обосновании приоритетных направлений совершенствования государственного регулирования занятости в сфере услуг, способствующих повышению эффективности функционирования экономики страны в условиях перехода общества от индустриального к постиндустриальному обществу знаний. В статье исследована проблема государственного регулирования занятости в сфере услуг, учитывая факторы, влияющие на динамику развития занятости. Исходя из проведенного исследования предложена концепция государственного участия в регулировании рынка труда в сфере услуг с целью повышения его сбалансированности, которая учитывает действия внутренних и внешних факторов и его перспективное состояние.

Ключевые слова: услуги, занятость в сфере услуг, структура занятости, рынок труда, трудовые ресурсы.

Navrotsky O.O. STATE REGULATION OF EMPLOYMENT IN THE AREA OF SERVICES

The purpose of the article is to justify the priorities of improving the state regulation of employment in the services sector, contributing to improving the functioning of the economy in the transition from an industrial society to a post-industrial society of knowledge. The paper studies the problem of state regulation of employment in the services sector, taking into account the factors influencing the dynamics of employment. Based on the study the concept of state involvement in the regulation of the labor market in the service sector to improve its balance, which takes into account the effect of internal and external factors and its future state.

Keywords: services, employment in the service sector, structure of employment, labor market, labor.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У період економічних і соціальних реформ, глобалізації економіки та нестабільної фінансової і політичної ситуації в Україні особливого значення набуває державне регулювання зайнятості населення. Це пов'язано зі змінами вікової структури населення, територіальною диспропорцією попиту та пропозиції робочої сили, високою диференціацією в рівні оплати праці, дезінтеграційними процесами на ринку праці, модернізацією виробництва, розвитком наукомістких технологій, реструктуризацією та диверсифікацією галузей економіки.

Соціальний і економічний розвиток країни значною мірою забезпечується за рахунок підвищення ефективності функціонування галузей сфери послуг. Структура зайнятості населення розвинених країн характеризується переміщенням економічно активного населення в сферу послуг, а високий рівень розвитку матеріального виробництва сприяє становленню сфери послуг. Незаперечним є той факт, що швидкий розвиток сфери послуг і підвищення її частки у валовому національному продукті комплексно характеризує перехід країни до постіндустріальної

стадії розвитку. Важливу роль відіграють послуги і в процесі залучення країни в глобальну економіку і міжнародний поділ праці. Виходячи з цього, питання розвитку сфери послуг з точки зору оцінки її впливу на ринок праці набуває актуальності та ставить перед наукою і практикою багато складних і принципово нових завдань, що пояснює виникнення потреби у всебічному вивченні аспектів державного регулювання зайнятості у сфері послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Питання державного регулювання зайнятості, у тому числі і в сфері послуг, були досліджені в роботах багатьох видатних учених різних епох і напрямів. Теоретико-методологічні аспекти зайнятості у трансформаційній економіці розглядалися такими вченими, як О. Грішнова [4], Е. Лібанова [5], Л. Лісогор [6], І. Петрова [7], О. Цимбал [8]. Секторальна та галузева зайнятість досліджувалася А. Арсеєнко [9], В. Міненко [11], А. Ревенко [10], В. Смаль [12]. Серед зарубіжних авторів слід виділити роботи Дж.К. Грейсона [3], Рональд Дж. Еренберга [2] та інших, спрямовані на вивчення розвитку та управління робочою силою у сфері послуг із застосу-